

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ/ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ημερομηνία: Κυριακή 10 Απριλίου 2016

Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Το δικαίωμα του αντίλογου

Το θέμα που θα μας απασχολήσει είναι άμεσα πολιτικό, αλλά έχει σχέση και με την ευρύτερη κοινωνική πραγματικότητα, τις ατομικές σχέσεις. Πρέπει αρχικά να τονίσουμε ότι το πόσο υποστηρίζεται στην πράξη από ένα καθεστώς το δικαίωμα του πολίτη να σκέφτεται διαφορετικά απ' ό,τι το ίδιο το καθεστώς, αποτελεί τη λυδία λίθο¹ της *αξιοπιστίας* του. Η μορφή του καθεστώτος προσδιορίζει *ασφαλώς* το πόσο επιτρέπεται στον πολίτη να προσανατολίζεται διαφορετικά από την κυρίαρχη γραμμή.

Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυσή μας, θα πρέπει να τονίσουμε ότι ένα καθεστώς, η μορφή του, δεν *αυτοκαθορίζεται*, ή δεν παίρνει μορφή από εξωγενείς παράγοντες, λ.χ. την εξουσία, αλλά καθορίζεται, τις περισσότερες φορές, είτε μέσα απ' τη δυναμική διαπάλη αυτών που επιδιώκουν την εξουσία για προσωπικούς ή και άλλους σκοπούς, είτε των μαζών ευρύτερα. Πολλές φορές οι κοινωνικές ομάδες έρχονται σε σύγκρουση με τους φορείς της εξουσίας, προκειμένου οι ίδιες να καθορίσουν την άσκηση της εξουσίας. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι το πρόβλημα της αντίθεσης μεταξύ εξουσίας και μάζας υπάρχει ανέκαθεν, και, ίσως, είναι το σπουδαιότερο απ' τα πολιτικο-κοινωνικά προβλήματα. Πέρα από τις τυμπανοκρουσίες και τους βερμπαλισμούς², λίγο ή πολύ, οι περισσότερες εξουσίες βλέπουν τους πολίτες σαν υπηκόους περισσότερο, και τα δικαιώματα (που υποτίθεται ότι ανήκουν σε αυτούς) σαν παραχωρήσεις. Η τέτοια αντίληψη όλο και αμφισβητείται απ' τις μάζες που παλεύουν για νέες κατακτήσεις στην κατεύθυνση των δικαιωμάτων και ελευθεριών, που υποτίθεται ότι έπρεπε να τους παρέχει από μόνο του το καθεστώς. Η διαπάλη και ο αγώνας αυτός παρουσιάζει τις περισσότερες φορές μια προωθητική κατεύθυνση, χωρίς τούτο να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν και πισωγυρίσματα.

Είπαμε πως ένα καθεστώς αληθινά *δημοκρατικό* (που διαμορφώνεται όχι με το πέρασμα του χρόνου ή την καλή βούληση των κυβερνώντων, αλλά μέσα από επιτυχείς μαζικούς αγώνες) όχι μόνο σέβεται αλλά και κατοχυρώνει την ελευθερία της

¹ λυδία λίθος: τρόπος ελέγχου, εξακρίβωσης

² βερμπαλισμός: η χρησιμοποίηση λέξεων, φράσεων και εντυπωσιακών ρητορικών σχημάτων σε ένα λόγο χειμαρρώδη, που είναι όμως κενός νοήματος, ασαφής, που δεν ανταποκρίνεται στις αντίστοιχες έννοιες.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2016
Β' ΦΑΣΗ

E_3.Nλ3Γ(ε)

σκέψης. Θα μπορούσε όμως να πει κανείς: Η ελευθερία της έκφρασης μπορεί να περιοριστεί. Μπορείς να απαγορεύσεις στον άλλο να εκφράζεται. Μπορείς όμως να του απαγορεύσεις να σκέφτεται; Προσεκτικότερα εξετάζοντας κανείς το θέμα θα μπορούσε να απαντήσει ότι και βέβαια η σκέψη επηρεάζεται και σε μεγάλο βαθμό μάλιστα. Μπορούμε να κάνουμε τον άλλο να μην σκέφτεται, με την έννοια ότι τον κάνουμε να θεωρεί ότι δεν έχει προβλήματα ή ότι τα έλυσε, ή να σκέφτεται όπως το σύστημα απαιτεί.

Δύο μέσα, τα κυριότερα, θα μπορούσε να επιστρατεύσει κανείς γι' αυτό, την παιδεία και την προπαγάνδα. Η παιδεία που υπηρετεί φθαρμένες, ανύπαρκτες, σαθρές αξίες, βεβαίως και προσφέρει αρνητικό έργο, αλλοτριώνει. Η προπαγάνδα, που βασικό της χαρακτηριστικό έχει την επανάληψη, καταφέρνει να εμπεδώσει αυτό που θέλει, ιδιαίτερα όταν το «έδαφος» στο οποίο απευθύνεται είναι φτωχό. Ο σκοπός τότε επιτυγχάνεται πιο εύκολα, δηλαδή να παραπλανήσει και να πείσει, να εμπεδώσει το ψέμα. «Η βάση της προπαγάνδας», έγραφε ο Χίτλερ, «είναι η αρχή του μεγάλου ψέματος. Είναι απόλυτα σωστό το δόγμα που λέει ότι το μέγεθος της ψευτιάς είναι ο μεγαλύτερος παράγοντας να γίνει αυτή πιστευτή. Γιατί με την πρωτοφανή αφέλεια των μαζών, ένα μεγάλο ψέμα είναι πιο αποτελεσματικό, γιατί λένε συχνά ψέματα για μικροπράγματα, ντρέπονται όμως να πουν ένα πολύ μεγάλο ψέμα. Γι' αυτό δε θα συμβεί ποτέ η πλατιά μάζα να υποπτευθεί ένα πολύ μεγάλο ψέμα, και θα σταθεί εντελώς ανίκανη να πιστέψει πως είχε κάποιος την αδιαντροπιά να διαστρέψει τόσο πολύ την αλήθεια».

Φυσικό είναι ένα καθεστώς να μην ξεγελά πάντα, ή να μη τους ξεγελά όλους. Ακριβώς αυτοί που δεν ξεγελιούνται είναι στόχος στον οποίο επικεντρώνεται η διωκτική mania των κυβερνώντων. Αυτοί βέβαια δεν είναι υποχρεωτικά οι άνθρωποι των γραμμάτων, οι λεγόμενοι πνευματικοί άνθρωποι όπως κάποιοι υποστηρίζουν, αλλά και άλλα κοινωνικά στοιχεία που βρίσκονται σε συνειδησιακή εγρήγορση. Κι απ' όλους αυτούς δεν κυνηγούνται όλοι, αλλά όσοι έχουν την τάση να διαδίδουν τις «ανησυχίες» τους. Ένα καθεστώς όμως που θέλει όχι μόνο να λέγεται αλλά και να είναι δημοκρατικό, θεωρεί την κριτική ικανότητα του πολίτη σαν τη θεμελιακή δύναμη προώθησης της κοινωνίας. [...]

Αν το δικαίωμα της αντίθετης γνώμης διώκεται με όποιους τρόπους, αν υπάρχει άρνηση σ' αυτό και αντιμετωπίζεται με εμπάθεια και φανατισμό, τότε σίγουρα το καθεστώς αυτό βρίσκεται στο δρόμο του κοινωνικού εκτραχηλισμού. Καθεστώς όποιας μορφής που δεν ασκεί αυτοκριτική, δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι είναι δημοκρατικό, όσο κι αν προσπαθεί να πείσει για το αντίθετο.

Αθ. Κιτσάκης, Κοινωνικά Δοκίμια, Προσεγγίσεις σε σύγχρονα προβλήματα, κριτική σε παραδοσιακές αντιλήψεις, Αθήνα 1990, σελ. 48-50, 53.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2016
Β' ΦΑΣΗ

E_3.Nλ3Γ(ε)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου με 100-120 λέξεις περίπου.

Μονάδες 25

B1. «Ένα καθεστώς όμως που θέλει όχι μόνο να λέγεται αλλά και να είναι δημοκρατικό, θεωρεί την κριτική ικανότητα του πολίτη σαν τη θεμελιακή δύναμη προώθησης της κοινωνίας.»: Να αναπτύξετε το νόημα της παραπάνω περιόδου με 80-100 λέξεις περίπου.

Μονάδες 10

B2. Να γράψετε τα δομικά στοιχεία της τέταρτης παραγράφου («**Δύο μέσα, τα κυριότερα, ... τόσο πολύ την αλήθεια**») καθώς και τον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσεται δικαιολογώντας την απάντησή σας.

Μονάδες 6

B3. Να βρείτε το είδος του κειμένου (στοχαστικό-αποδεικτικό δοκίμιο) που σας δίνεται (μονάδες 2) και να καταγράψετε τρία διαφορετικά γνωρίσματά του που να τεκμηριώνουν την απάντησή σας. (Μονάδες 3)

Μονάδες 5

B4. α) **αξιοπιστίας, δημοκρατικό**: Να σχηματίσετε τέσσερις νέες σύνθετες λέξεις χρησιμοποιώντας για καθεμιά από ένα (διαφορετικό κάθε φορά) συνθετικό των παραπάνω λέξεων.

Μονάδες 4

β) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: **ασφαλώς, αλλοτριώνει, πρωτοφανή, διαστρέψει, υποχρεωτικά.**

Μονάδες 5

B5. Στην υπογραμμισμένη πρόταση του αποσπάσματος που σας δίνεται, να μετατρέψετε την παθητική σύνταξη σε ενεργητική. (μονάδες 2)

«Η τέτοια αντίληψη όλο και αμφισβητείται απ' τις μάζες που παλεύουν για νέες κατακτήσεις στην κατεύθυνση των δικαιωμάτων και ελευθεριών.»

- Γιατί ο συντάκτης του κειμένου προτίμησε την παθητική σύνταξη; (μονάδα 1)
- Ποια αλλαγή παρατηρείτε στο νόημα μετά τη μετατροπή της παθητικής σύνταξης σε ενεργητική; (μονάδες 2)

Μονάδες 5

Γ. Η ελευθερία της έκφρασης αποτελεί ένα από τα αναφαίρετα δικαιώματα του ανθρώπου. Ποια είναι η σημασία της ελευθερίας της έκφρασης στο σύγχρονο κόσμο και ποιοι είναι οι παράγοντες που την απειλούν; Υποθέστε ότι γράφετε αποδεικτικό δοκίμιο (500-600 λέξεις).

Μονάδες 40